

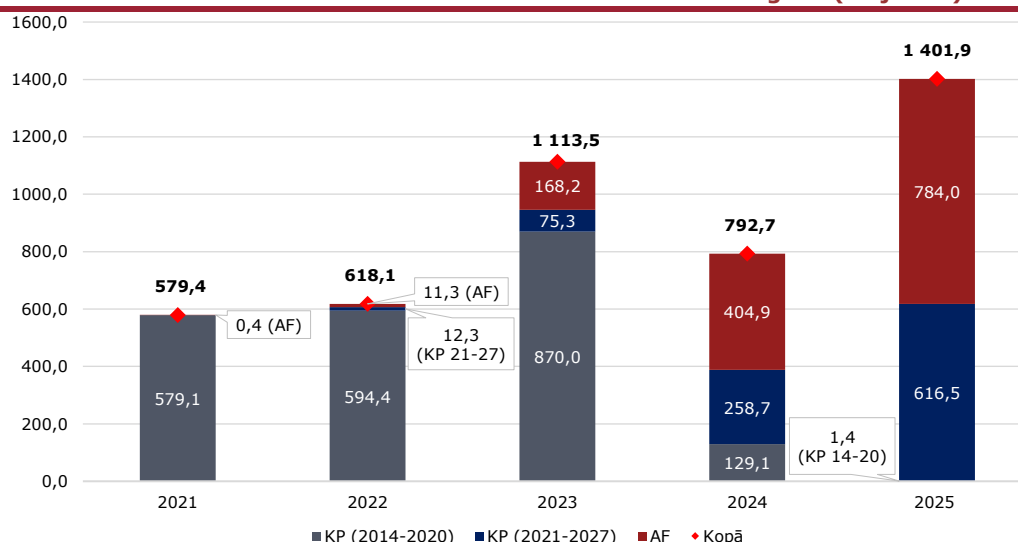
2021.-2027. gada plānošanas perioda Kohēzijas politikas ES fondu un Atvaseļošanas fonda valsts budžeta izdevumi

Pārskats par 2025. gada 4. ceturksni

Eiropas Savienības (ES) fondu finansējums ir nozīmīgs instruments Latvijas ekonomikas izaugsmes un investīciju veicināšanai, īpaši lēnākas izaugsmes un ārējo izaicinājumu apstākļos. Tāpēc ir būtiski nodrošināt savlaicīgu un efektīvu 2021.-2027. gada plānošanas perioda Kohēzijas politikas (KP) ES fondu¹ un Atvaseļošanas un noturības mehānisma (ANM) ietvaros piešķirtā Atvaseļošanas fonda (AF) investīciju progresu, lai maksimāli izmantotu pieejamo finansējumu. AF projektu savlaicīga īstenošana ir īpaši svarīga, jo Eiropas Komisija (EK) ir noteikusi termiņu AF plāna reformu un investīciju mērķu sasniegšanai līdz 2026. gada 31. augustam.

2021.-2027. gada plānošanas perioda pirmajos divos gados Kohēzijas politikas fondu un Atvaseļošanas fonda valsts budžeta izdevumu apjoms bija salīdzinoši neliels — 2021. gadā tie bija 0,4 miljoni eiro, savukārt 2022. gadā – 23,7 miljoni eiro. Šis laika posms raksturojams kā sagatavošanās fāze, kurā tika veikti priekšdarbi fondu ieguldījumu mehānismu izveidei. Vienlaikus aktīvi turpinājās 2014.-2020. gada plānošanas perioda projektu ieviešana un attiecīgi maksājumi no valsts budžeta par investīciju izdevumiem, to attiecināmības termiņā līdz 2023. gada beigām². 2023. gadā fondu projektiem izdevumi ievērojami pieauga, sasniedzot 243,5 miljonus eiro. No tiem 75,3 miljoni eiro tika novirzīti KP fondu projektiem un 168,2 miljoni eiro – AF projektiem. 2024. gadā izdevumi fondu projektiem sasniedza 663,6 miljonus eiro – to veidoja izdevumi 258,7 miljonu eiro apmērā KP fondu projektiem un 404,9 miljoni eiro AF projektiem. 2024. gadā jaunu projektu ieviešana saskarās ar būtiskiem izaicinājumiem – iepirkumi bez rezultāta, līgumu pagarinājumi, kā arī ES fondu plānoto ieguldījumu pārstrukturēšana ģeopolitisko izmaiņu ietekmē.

2014.-2020. gada un 2021.-2027. gada plānošanas perioda Kohēzijas politikas fondu un Atvaseļošanas fonda valsts budžeta* izdevumu dinamika 2021.-2025. gadā (milj. eiro)

Avots: FM³

*ES fondu finansējums un valsts budžeta līdzfinansējums.

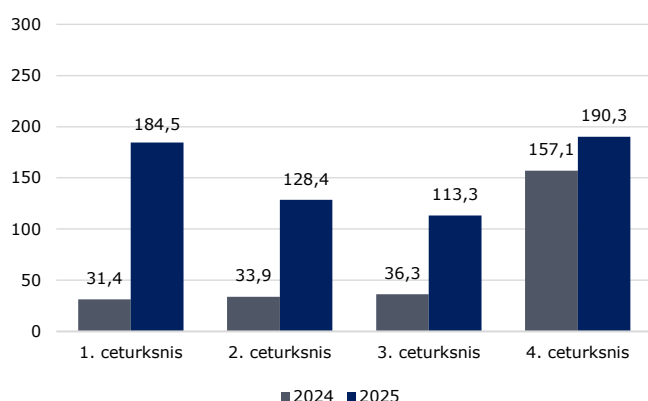
¹ Kohēzijas politikas fondu valsts budžeta izdevumi ietver Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF), Eiropas Sociālā fonda plus (ESF+), Kohēzijas fonda (KF), Taisnīgas pārkārtošanās fonda (TPF), kā arī tehniskās palīdzības izdevumus.

² Budžeta izdevumi 2014.-2020. gada ES fondu programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 2021. gadā – 579,1 miljons eiro, 2022. gadā – 594,4 miljoni eiro, 2023. gadā – 870,0 miljoni eiro.

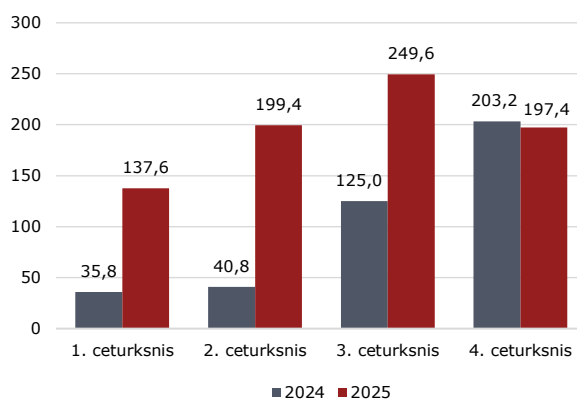
³ Ieviešanas progress, mērķi un izpilde (ESfondi.lv)

Veidojot 2025. gada valsts budžetu, 2021.–2027. gada plānošanas perioda KP fondu izdevumi tika prognozēti 740,9 miljonu eiro apmērā un AF izdevumi 740,6 miljonu eiro apmērā – kopā 1 481,5 miljoni eiro⁴. 2025. gadā faktiskie izdevumi sasniedza 1 400,5 miljonus eiro, no tā KP fondu izdevumi veido 616,5 miljonus eiro, bet AF izdevumi veido 784,0 miljonus eiro. **Līdz ar to KP fondu faktiskie izdevumi bija par 16,8% jeb 124,4 miljoniem eiro mazāki nekā paredzēts, bet AF izdevumi par bija par 5,9% jeb 43,4 miljoniem eiro lielāki nekā paredzēts.** Ņemot vērā AF plāna reformu un investīciju mērķu sasniegšanas termiņa tuvošanos, ir pozitīvi vērtējama paredzēto AF izdevumu izpilde.

2021.-2027. gada plānošanas perioda Kohēzijas politikas fondu valsts budžeta* ikmēneša izdevumu dinamika 2024. un 2025. gada četros ceturkšņos (milj. eiro)

Atvērējošanas fonda valsts budžeta* ikmēneša izdevumu dinamika 2024. un 2025. gada četros ceturkšņos (milj. eiro)

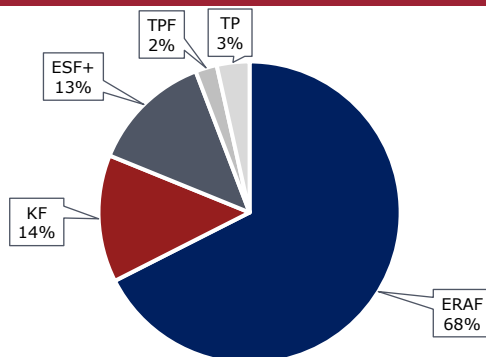

Avots: Valsts kases dati⁵, FDP aprēķini

*ES fondu finansējums un valsts budžeta līdzfinansējums.

2025. gada 4. ceturksnī KP fondu izdevumi pieauga par 21,1% jeb 33,2 miljoniem eiro, salīdzinājumā ar 2024. gada 4. ceturksni, sasniedzot 190,3 miljonus eiro. AF izdevumi 2025. gada 4. ceturksnī bija nedaudz mazāki, par 2,8% jeb 5,8 miljoniem eiro, nekā 2024. gada 4. ceturksnī, sasniedzot 197,4 miljonus eiro. Kopumā KP fondu un AF valsts budžeta izdevumu apjoms 2025. gadā ir ievērojami pieaudzis, salīdzinājumā ar 2024. gadu. 2025. gadā KP fondu izdevumi ir pieauguši 2,4 reizes, bet AF izdevumi pieauguši 1,9 reizes.

2021.-2027. gada plānošanas perioda Kohēzijas politikas fondu valsts budžeta* izdevumu īpatsvars pa fondiem 2025. gada 4. ceturksnī (%)

Avots: Valsts kases dati⁶, FDP aprēķini

*ES fondu finansējums un valsts budžeta līdzfinansējums.

ERAF - Eiropas Reģionālās attīstības fonds; **ESF+** - Eiropas Sociālais fonds plus; **KF** - Kohēzijas fonds; **TPF** - Taisnīgas pārkārtošanās fonds; **TP** - tehniskā palīdzība.

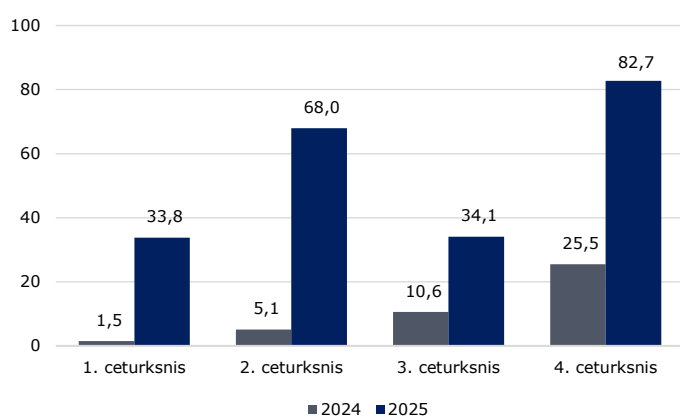
⁴ Likuma "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam" paskaidrojumi, 5.2. Eiropas Savienības politiku instrumentu un citu ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu plānošana valsts budžetā

⁵ Valsts budžeta izpilde pa iestādēm, budžeta programmām/apakšprogrammām un klasifikācijās

⁶ Valsts budžeta izpilde pa iestādēm, budžeta programmām/apakšprogrammām un klasifikācijās

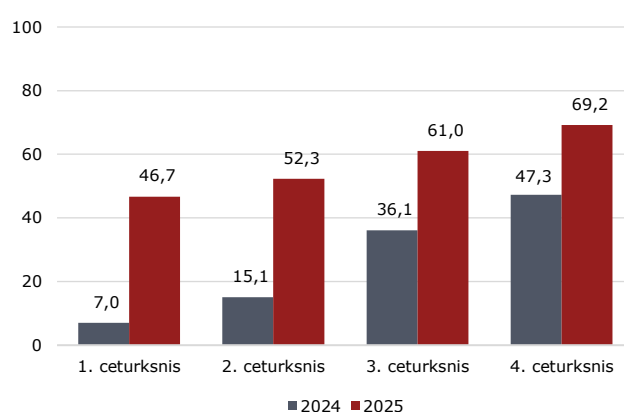
2025. gada 4. ceturksnī lielāko daļu Kohēzijas politikas fondu izdevumu veidoja izdevumi Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) projektiem (68%). ERAF ir būtiska nozīme infrastruktūras attīstībā, uzņēmējdarbības stiprināšanā un reģionālās attīstības pasākumu īstenošanā. Kohēzijas fonda (KF) izdevumi veidoja 14% no kopējiem Kohēzijas politikas izdevumiem. KF galvenokārt tiek izmantots lielu infrastruktūras projektu realizācijai vides aizsardzības un transporta jomā. Eiropas Sociālais fonds plus (ESF+) veidoja 13% no KP fondu izdevumiem. ESF+ projekti ir orientēti uz nodarbinātības, sociālās iekļaušanas, izglītības un cilvēkkapitāla attīstības jomām. Taisnīgas pārkārtošanās fonds (TPF) un tehniskā palīdzība veidoja attiecīgi 2% un 3% no kopējiem KP fondu izdevumiem. TPF atbalsta pāreju uz klimatneitrālu ekonomiku. Savukārt tehniskās palīdzības izdevumi atbalsta fondu pārvaldības kapacitātes stiprināšanu, tai skaitā projektu plānošanu, administrēšanu un uzraudzību.

2021.-2027. gada plānošanas perioda Kohēzijas politikas fondu ikmēneša pamatbudžeta kapitālo izdevumu dinamika 2024. un 2025. gada četros ceturkšņos (milj. eiro)

Avots: Valsts kases dati⁷, FDP aprēķini

Atveseļošanas fonda ikmēneša pamatbudžeta kapitālo izdevumu dinamika 2024. un 2025. gada četros ceturkšņos (milj. eiro)

Kapitālie izdevumi ir nozīmīgs ekonomiskās izaugsmes virzītājspēks, jo tie veicina infrastruktūras attīstību, produktivitātes pieaugumu, enerģētisko drošību un ilgtspējīgu attīstību. Šo investīciju veicināšanā būtiska loma ir gan Atveseļošanas fondam, gan Kohēzijas politikas fondiem. 2025. gada 4. ceturksnī KP fondu izdevumi sasniedza 190,3 miljonus eiro, no kuriem 43,5% jeb 82,7 miljoni eiro bija pamatbudžeta kapitālie izdevumi. 2024. gada 4. ceturksnī bija vērojams mazāks pamatbudžeta kapitālo izdevumu īpatsvars (16,2%). 2025. gada 4. ceturksnī no AF kopējiem izdevumiem 197,4 miljonu eiro apmērā 35,1% jeb 69,2 miljoni eiro bija pamatbudžeta kapitālie izdevumi. Gadu iepriekš attiecīgajā periodā šis īpatsvars bija mazāks (23,3%).

2021.-2027. gada plānošanas periodā pieejamais ES finansējums KP fondu projektu īstenošanai ir 4,4 miljardi eiro (t.sk. nesadalītais elastības finansējums) un AF ir pieejams finansējums 1,97 miljardi eiro⁸. No EK jau ir saņemti KP fondu maksājumi 1,3 miljardu eiro apmērā jeb 28,9% no piešķiruma⁹. AF fonda maksājumi kopā ir saņemti 1,1 miljarda eiro apmērā jeb 55,6% no piešķiruma. 2025. gada beigās tika iesniegts EK ceturtais jeb priekšpēdējais maksājuma pieprasījums 371,2 miljonu eiro apmērā¹⁰. Piekto jeb pēdējo maksājumu 503,7 miljonu eiro apmērā plānots pieprasīt 2026. gadā.

ES fondu investīcijas nozīmīgi veicina Latvijas ekonomikas izaugsmi - pēc FM novērtējuma, 2024. gadā IKP ar ES fondu atbalstu (ieskaitot lauksaimniecības fondus) bija par 10,7% augstāks nekā scenārijā bez ES fondu finansējuma¹¹.

⁷ Valsts budžeta izpilde pa iestādēm, budžeta programmām/apakšprogrammām un klasifikācijās

⁸ Likuma "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam" paskaidrojumi, 5.2. Eiropas Savienības politiku instrumentu un citu ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu plānošana valsts budžetā

⁹ Valsts kase. Saņemtie līdzekļi no EK 2021.-2027. gada plānošanas periodā

¹⁰ Latvija iesniedz EK ceturto Atveseļošanas fonda maksājuma pieprasījumu 371,2 milj. eiro saņemšanai

¹¹ Jāatzīmē, ka minētā ietekme atspoguļo ES fondu kumulatīvo ietekmi uz IKP līmeni, ņemot vērā visus līdz 2024. gadam (ieskaitot) ieguldītos ES fondu līdzekļus.